

Sourozenci orla mořského označení vysílačkou AUKO18 a AUKO19 v roce 2017.
Foto Přemysl Tájek.

Příběh dvou sourozenců orla mořského ze Slavkovského lesa

Marek Dostál, Ústav biologie a chorob volně žijících zvířat, Fakulta veterinární hygieny a ekologie, Veterinární univerzita Brno

Pavla Tájková, AOPK ČR, Regionální pracoviště Správa CHKO Slavkovský les

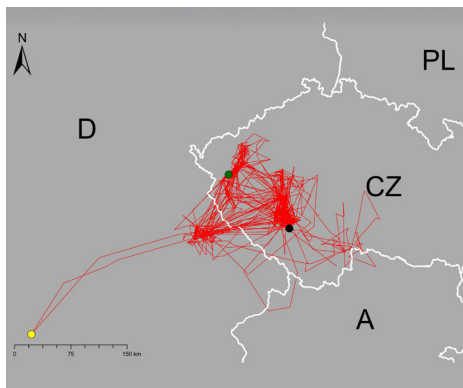
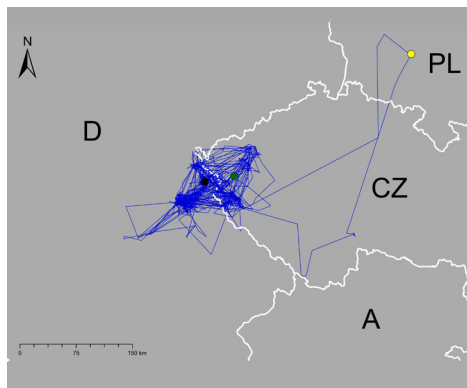
Rainer Raab, TB Raab GmbH, Deutsch-Wagram, Rakousko

Ivan Literák, Ústav biologie a chorob volně žijících zvířat, Fakulta veterinární hygieny a ekologie, Veterinární univerzita Brno

Populace orlů mořských v ČR

Orel mořský (*Haliaeetus albicilla*) je největším zástupcem dravců, který hnízdí na území České republiky. Od jeho vymizení na přelomu 19. a 20. století došlo v 80. letech 20. století k pozvolné rekolonizaci hnízdicí populace, přičemž v současnosti se tento kriticky ohrožený druh (dle vyhlášky 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny) rozšířil téměř po celém území ČR. Dle posledního hnízdního atlasu se na území ČR nacházelo v letech

2014–2017 přibližně 100–120 hnízdicích párů. Původní obsazenost čtverců síťového mapování vzrostla z 2,7 % na 38 %. Tento nárůst je spjat s celoevropskou systematickou ochranou (Šťastný et al. 2021). Údaje z celoplošného monitoringu hnízdicí populace orlů mořských v ČR odhadují v roce 2023 minimální počet dokonce 160–180 párů (Horal et al. 2024). Silný vzestupný trend ilustrují také data Jednotného programu sčítání ptáků pod záštitou České společnosti ornitologické, který monitoruje vybrané druhy ptáků od roku 1982 (web1).

- ▲ Pohybová aktivita orla AUKO18 od dne označení vysílačkou (28. 5. 2017, zelený bod) do úhynu (18. 7. 2022, černý bod). Modrá trajektorie představuje spojnice mezi nočními lokacemi, žlutý bod nejvzdálenější pozici od hnízda.
- ▶ Pohybová aktivita orla AUKO19 od dne označení vysílačkou (28. 5. 2017, zelený bod) do poslední zaznamenané pozice (17. 10. 2022, černý bod). Červená trajektorie představuje spojnice mezi nočními lokacemi, žlutý bod nejvzdálenější pozici od hnízda.

Populace orlů mořských v Karlovarském kraji

Populace v Karlovarském kraji (Karlovarsko, Chebsko, CHKO Slavkovský les) pozvolna narůstá. Od 70. let. 20. století byli pozorováni jednotliví ptáci, první hnízdění ve Slavkovském lese a jeho okolí bylo doloženo v roce 2005 (Řepa 2007). Od té doby se hnízdění stalo pravidelné a další oblasti výskytu postupně přibývaly. Další hnízdění orlů mořských byla zaznamenána v roce 2010 a 2011 na Chebsku, potažmo v roce 2011 na Karlovarsku (Jäger et Korelus 2013). V roce 2015 hnízdil jeden pár přímo v CHKO Slavkovský les, ale hnízdo se i přes značné úsilí nepodařilo nalézt a výsledek hnízdění zůstal neznámý (Tájek 2016). Od roku 2016 se daří každoročně hnízdiště tohoto jednoho páru dohledávat (Jaška et Hlubočká 2020; Tájková 2024). Hnízdění nebývá každý rok úspěšné a zdá se, že počty obsazených teritorií se od roku 2016 nezvyšují. Odhaduje se, že v celém Karlovarském kraji v současnosti hnízdí asi pět párů orlů mořských.

Telemetrické sledování dvou sourozenců z hnízda v Slavkovském lese

Hnízdění orlů mořských v CHKO Slavkovský les bylo příležitostí k detailnímu studiu pohybu pohnízdni disperze mláďat (tzn. sledování jejich časoprostorových aktivit od opuštění hnízda do vlastního zahnízdění). Z tohoto důvodu byla v roce 2017 na hnízdě u obce Ovesné Kladruby v CHKO Slavkovský les označena telemetrickým zařízením (dále jen „vysílačka“) dvě mláďata orla mořského (obr. 1). Orlům byla přidělena jména dle označení vysílaček – AUKO18 a AUKO19. Genetická analýza určení pohlaví z odebraného juvenilního peří prokázala, že se jedná v obou případech o samce. První pokusy o let zkušel AUKO19 již 31. května, zatímco AUKO18 až 22. června. I přes to opustil AUKO18 hnízdo 14. srpna, přičemž jeho sourozec přibližně o 14 dní později. Velikost využívané plochy od prvních pokusů o let do opuštění hnízda byla mezi samci enormně rozdílná – AUKO18 obýval areál o rozloze 5 km² a AUKO19 o velikosti 2645 km².

Po opuštění hnízda se do konce roku společně zdržovali severovýchodně od hnízda v okolí Karlových Varů a poté jižně v okolí Starého Sedliště (obr. 2 a 3). Do větších vzdáleností létal už každý samostatně: AUKO18 podnikl v květnu 2018 průzkumný let do jihozápadního Polska (nejvzdálenější nocoviště 286 km od hnízda), AUKO19 podnikl také jeden průzkumný let, v březnu 2019 do jihozápadního Německa (nejvzdálenější nocoviště 336 km od hnízda). Převažnou část života ovšem strávili oba orlí výhradně v západních Čechách a příhraniční oblasti Německa. AUKO18 se pohyboval zejména kolem německých měst Tirschenreuth, Vilseck a Thiersheim, AUKO19 létal výhradně v oblasti kolem Strakonice a Rokycan, případně u německých obcí Schwandorf a Nittenau. U žádného ze sourozenců nebylo až do pátého roku života zjištěno hnízdění či nalezení partnera. Za celé období telemetrického sledování urazil AUKO18 vzdálenost 19768 km, jeho sourozenec AUKO19 nalétal 23577 km (vzdálenost měřena jako přímé spojnice mezi nocovišti). V pátém roce života AUKO18 bohužel uhynul z neznámé příčiny 18. 7. 2022 poblíž města Tirschenreuth. Jeho sourozenec AUKO19 hlásil poslední pozici dne 17. 10. 2022 u Strakonice, poté vysílačka z neznámých důvodů přestala odesílat data. Radostným okamžikem bylo proto jeho pozorování v březnu roku 2023 u německé obce Mitterteich (Tájek 2023). Je tak možné, že bychom mohli v budoucnu obdržet zprávu o jeho výskytu i příp. hnízdění po odečtu ornitologických kroužků, které oba samci na hnízdě také dostali.

Oba sourozenci byli sledováni přes pět let a prostřednictvím jejich vysílaček jsme nasbírali velmi cenná data, která jsou částečně zahrnuta v studii o pohnízdni disperzi orlů mořských z ČR během prvního roku jejich života (Rymešová et al. 2021). Chování našich sourozenců je v některých parametrech velice podobné, na druhou

stranu i mezi nimi existují rozdíly (např. velikost využívané plochy do opuštění hnízda nebo směr průzkumných letů). Díky telemetrickému sledování ptáků obecně získáváme klíčové informace o jejich pohybu a chování, které jsou nezbytné pro efektivní ochranu druhu: hnízdišť, migračních tras nebo zimovišť. ■

Poděkování:

Všem, kteří se podíleli na monitoringu hnízdícího páru orlů mořských, zejména Pavlu Olbertovi za sledování v terénu. Děkujeme CHKO Slavkovský les za cenné informace a spolupráci při značení obou mláďat vysílačkou.

Literatura:

- Horál D., Beran V. et Matušík H. (2024): 20 years of successful breeding of White-tailed eagles in South Moravia, Czechia: population development and diet composition. In: Mikuska T. et Mikuska A (eds.) White-tailed eagle conference 2024. Strengthening White-tailed eagle network toward Southern Europe and Mediterranean countries. Book of Abstracts, 15th – 21st September 2024, Osijek, Croatian Society for Birds and Nature Protection, Osijek, 63 pp.
- Jäger D. et Korelus P. (2013): Orel mořský hnízdí také na Chebsku. – Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje 1/2013: 8–9.
- Jaška P. et Hlubocká K. (2020): Záhadný úhyn orla mořského u Rankovic na Tepelsku. – Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje 1/2020: 41–43.
- Rymešová D., Raab R., Machálková V., Horál D., Dorňáková D., Rozsypalová L., Spakovszky P. et Literák I. (2021): First-year dispersal in white-tailed eagles *Haliaeetus albicilla*. – European Journal of Wildlife Research 67: 44.
- Řepa P. (2007): Vrací se orel mořský i k nám? – Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje 1/2007: 16–18.
- Štastrný K., Bejček V., Mikuláš I. et Telecký T. (2021): Atlas hnízděního rozšíření ptáků v České republice: 2014–2017. – Aventinum, Praha.
- Tájek P. (2016): Krátké zprávy – První hnízdění orla mořského v CHKO. – Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje 1/2016: 50.
- Tájek P. (2023) Krátké zprávy. – Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje 1/2023: 33.
- Tájková P. (2024): Návrat dravců do Slavkovského lesa. – Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje 1/2024: 48.
- web1: <https://birds.cz/jpsp/vysledky.php?taxon=389>